

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lipca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Bohdan Bieniek

SA Barbara Orechwa-Zawadzka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 lipca 2014 r. w B.

sprawy z odwołania M. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o nauczycielskie świadczenia kompensacyjne

na skutek apelacji wnioskodawcy M. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 20 grudnia 2013 r. sygn. akt IV U 3300/13

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję z dnia 12 czerwca 2013 r. w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy M. S. prawo do świadczenia kompensacyjnego od dnia 15 kwietnia 2013 r.;

II. tytułem zwrotu kosztów procesu zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. na rzecz wnioskodawcy M. S. kwotę 30 (trzydzieści) złotych .

Sygn. akt III A Ua 308/14

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 12 czerwca 2013 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800) i ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227ze zm.) odmówił M. S. prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, albowiem wnioskodawca nie udowodnił rozwiązania stosunku pracy na swój wniosek.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony M. S. wniósł o przyznanie prawa do wnioskowanego świadczenia. W uzasadnieniu domagał się uznania, iż spełnia wszelkie kryteria do uzyskania nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Wyrokiem z dnia 20 grudnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie oddalił odwołanie. Sąd ten ustalił, iż ubezpieczony M. S., urodzony dnia (...), w dniu 4 kwietnia 2013 r., złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wnioszek o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne. W odpowiedzi Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., decyzją z dnia 12 czerwca 2013 r., zaskarżoną w niniejszej sprawie odmówił ubezpieczonemu prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego

Nadto Sąd ustalił, iż swój okres aktywności zawodowej w szkolnictwie publicznym M. S. rozpoczął zatrudnieniem w Szkole Podstawowej w K. w okresie od 12 lutego 1990 r. do 14 lipca 1990 r. na stanowisku nauczyciela. Następnie od dnia 1 września 1990 r. do 31 sierpnia 2005 r. odwołujący świadczył pracę w Zespole Szkolno - Przedszkolnym w S. na stanowisku nauczyciela. Od dnia 1 września 2005 r. do 31 sierpnia 2011 r. odwołujący świadczył natomiast pracę w Szkole Podstawowej w K. na stanowisku nauczyciela. Stosunek pracy uległ rozwiązaniu na podstawie art. 20 ust.1 pkt.1 ustawy Karta Nauczyciela.

W okresie od dnia 1 września 2011 r. do 31 sierpnia 2012 r. wnioskodawca świadczył pracę w Zespole Szkół w K. na stanowisku nauczyciela. Stosunek pracy uległ rozwiązaniu z upływem czasu na jaki była zawarta umowa o pracę.

Sąd Okręgowy wskazał, że ustalony stan faktyczny nie był sporny między stronami i został odtworzony na podstawie zgromadzonych w sprawie dokumentów. Sąd dał wiarę przedstawionym przez strony dokumentom, albowiem nie były one kwestionowane przez strony, a ich treść i forma nie budzą wątpliwości Sądu. Z ustaleń Sądu pierwszej instancji wynikało, że organ rentowy przyjął za udowodnione łącznie 32 lata, 8 miesięcy i 14 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 21 lat, 8 miesięcy i 16 dzień okresów pracy nauczycielskiej. Spór w przedmiotowej sprawie sprowadza się w istocie do oceny prawnej, czy pozwany organ rentowy zasadnie odmówił ubezpieczonemu prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego z tej przyczyny, że stosunek pracy wnioskodawcy ustał z upływem czasu na jaki umowa została zawarta, a zatem bez wniosku ubezpieczonego.

Sąd Okręgowy wskazał, że prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego zgodnie z art. 3 i 4 w zw. z art. 2 pkt 1) ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800), mają nauczyciele zatrudnieni w publicznych i niepublicznych przedszkolach, szkołach publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych oraz publicznych i niepublicznych placówkach kształcenia ustawicznego i placówkach w rozumieniu art. 2 pkt 5) i 7) ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), którzy spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnęli wymagany wiek;
- 2) posiadają okres składkowy i nieskładkowy w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227), wynoszący 30 lat, w tym 20 lat wykonywania pracy w wyżej wymienionych jednostkach, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć;
- 3) rozwiązali stosunek pracy.

Sąd Okręgowy analizując brzmienie warunku opisanego w art. 4 ust. 1 pkt 3) ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (rozwiązanie stosunku pracy) doszedł do wniosku, że stosunek pracy powinien zostać rozwiązany z inicjatywy nauczyciela, tj. na jego wniosek. Do rozwiązania stosunku pracy nie musi jednak dojść w następstwie dokonanego przez nauczyciela wypowiedzenia ale może to nastąpić za porozumieniem stron.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na treść art. 4 ust. 2 cytowanej wyżej ustawy wskazując, że w przedmiotowej sprawie bezspornym jest, iż w ostatnim okresie zatrudnienia jako nauczyciel tj. w okresie od dnia 1 września 2011 r. do 31 sierpnia 2012 r. odwołujący świadczył pracę w Zespole Szkół w K.. Stosunek pracy uległ rozwiązaniu z upływem czasu na jaki był zawarty, tym samym odwołujący się nie spełnia wszystkich warunków niezbędnych do uzyskania prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Na poparcie dokonanej przez siebie wykładni Sąd Okręgowy odwołał się do wyroku Sądu Najwyższego sygn. akt II UK 205/12 z dnia 10 kwietnia 2013 r. gdzie w uzasadnieniu Sąd ten wprost stwierdził, iż jednym z niezbędnych warunków nabycia prawa do świadczenia kompensacyjnego jest rozwiązanie stosunku pracy przez nauczyciela - art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. Sąd Najwyższy wskazał, że choć w przepisie tym nie ma co prawda tak wyraźnego sformułowania, jak w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, z której wynika wprost, że nauczyciel nabywa uprawnienia emerytalne po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy, tym niemniej jego redakcja wskazuje na konieczną aktywność nauczyciela w tej sferze, gdyż to on musi rozwiązać stosunek pracy. Omawiany przepis dotyczy przypadków, kiedy to nauczyciel składa oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy o pracę, czy też wniosek o rozwiązanie umowy o pracę za porozumieniem stron. Zgodnie bowiem z art. 30 § 1 k.p. umowa o pracę rozwiązuje się m.in. z upływem czasu, na który była zawarta (pkt 4). Nie budzi wątpliwości, że taka sytuacja jest przykładem rozwiązania umowy o pracę, z tym że z art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych wynika, że nie chodzi o każde rozwiązanie stosunku pracy, a tylko dokonane przez nauczyciela.

Sąd Okręgowy wskazał, że w ocenie Sądu Najwyższego, nie negując, że upływ umowy terminowej jest rozwiązaniem stosunku pracy, należy przyjąć, że nie jest to rozwiązanie stosunku pracy przez nauczyciela, czego wymaga omawiana regulacja.

Powyzsza wykładnia art. 4 ust. 1 pkt 3) ustawy przesądziła o oddaleniu odwołania przez Sąd Okręgowy na zasadzie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł wnioskodawca M. S., zaskarżając w całości orzeczenie Sądu I instancji i zarzucając mu:

1. naruszenie art. 4 ust. 2 ustawy o świadczeniach kompensacyjnych z dnia 22.05.2009 poprzez jego złą interpretację i w konsekwencji błędne przyjęcie, że rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem na podstawie art. 20 Karty Nauczyciela nie stanowi okoliczności uzasadniającej przyznanie nauczycielowi świadczenia kompensacyjnego,

2. naruszenie przepisów proceduralnych poprzez brak wyjaśnienia okoliczności sprawy mających istotne znaczenie dla jej rozstrzygnięcia, to jest faktu, że z uwagi na zmiany organizacyjne odwołujący się nie miał możliwości rozwiązania stosunku pracy na swój wniosek.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie odwołującemu się prawa do świadczenia kompensacyjnego ewentualnie o przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania wg. norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelujący wskazał, że nie mógł wykazać faktu rozwiązania stosunku pracy na swój wniosek, ponieważ nie mógł tego uczynić. Podkreślił, że w okresie od 01.09.2005 r. do 31.08.2011 r. pracował w Szkole Podstawowej w K. na stanowisku nauczyciela, a stosunek pracy został rozwiązany z upływem czasu na jaki był zawarty. Jak się zdaje wnioskodawca miał tu jednak na myśli ustanie stosunku pracy wskutek likwidacji szkoły, bowiem potwierdza to świadectwo pracy z tego okresu zatrudnienia (odwołuje się do 20 ust. 1 pkt 1 Karty), a sam wnioskodawca odwołuje się o art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o świadczeniach kompensacyjnych i art. 20 ust. 1, 5c i 7 ustawy z dnia 26.01.1982 r. – Karta Nauczyciela. Jak się zdaje zatem wnioskodawca w apelacji niezależnie od spełnienia kwestionowania przyjętej przez Sąd Okręgowy wykładni twierdzi, iż prawo do świadczenia kompensacyjnego nabył w związku z likwidacją szkoły w K.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje.

Apelacja jest zasadna

Sąd Okręgowy dokonał zasadniczo prawidłowych ustaleń faktycznych, które nie były w sprawie spornymi, stąd Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za podstawę własnego wyroku.

Spór w sprawie przed Sądem Okręgowym sprowadzał się do właściwej wykładni art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800), a precyzyjniej rzecz ujmując, co do spełnienia ostatniej przesłanki wymienionej w tym przepisie. W świetle tej regulacji świadczenie kompensacyjne przysługuje nauczycielom, którzy spełnili łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnęli wiek, o którym mowa w ust. 3, (w okolicznościach niniejszej sprawy chodzi o osiągnięcie wieku 55 lat do końca roku 2014r.)
- 2) mają okres składkowy i nieskładkowy w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący 30 lat, w tym 20 lat wykonywania pracy w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć;
- 3) rozwiązali stosunek pracy.

Jak wcześniej wspomniano i na tym też koncentruje się uzasadnienie Sądu Okręgowego jak i apelacji przedmiotem sporu w sprawie było to czy art. 4. ust. 1 pkt 3) ustawy obejmuje wygaśnięcie stosunku pracy z upływem terminu na jaki był on zawarty w umowie.

Sąd Okręgowy przyjął w tym zakresie, iż przepis ten wymaga rozwiązania stosunku pracy z inicjatywy nauczyciela, przy czym nie musi być to wypowiedzenie stosunku pracy, ale może również zostać rozwiązany za porozumieniem stron. Prawda, jest iż stanowisko Sądu Okręgowego wsparte jest wykładnią dokonaną przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2013 r. (sygn. akt II UK 205/12 LEX). Sąd Najwyższy przyjął w nim, iż analizowany przepis dotyczy przypadków, kiedy to nauczyciel dokonuje rozwiązania stosunku pracy, a upływ umowy terminowej nie czyni zadość wymogom tej regulacji.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego przyjęta przez Sąd Najwyższy wykładnia spornego przepisu nie jest jednak bezsporna, o czym świadczy inny wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 r. (III UK 9/13 niepubl. dotychczas), gdzie Sąd Najwyższy uchylając wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie wyraził zgola odmienny pogląd.

Sąd Najwyższy przyjął mianowicie, że przesłanka określona w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, warunkująca nabycie prawa do tego świadczenia, stanowiąca o konieczności rozwiązania umowy o pracę przez nauczyciela, zostaje spełniona także w przypadku wygaśnięcia terminowej umowy o pracę. Sąd Najwyższy podkreślił, że za uznaniem, że ustanie umowy terminowej jest przykładem rozwiązania umowy o pracę świadczy fakt usytuowania przez ustawodawcę tej regulacji w oddziale 2. działu drugiego Kodeksu pracy, poświęconym rozwiązaniu umowy o pracę, a nie w oddziale 7. tego działu, traktującym o wygaśnięciu umowy o pracę. Sąd Najwyższy wskazał, że ustanie stosunku pracy przez ustanie umowy terminowej w przypadkach wskazanych art. 30 § 1 i 2 Kodeksu pracy jest następstwem woli stron, odnoszącej się do określonego czasu trwania zawieranej umowy. Można zatem w konsekwencji przyjąć, że jest to pewna odmiana porozumienia rozwiązującego, które nie stanowi odrębnej czynności ukierunkowanej wyłącznie na spowodowanie zakończenia stosunku pracy, ale jest elementem czynności prawnej, która ma na celu nawiązanie stosunku pracy z jednoczesnym określeniem granic czasowych tego stosunku prawnego, a więc z wskazaniem zdarzenia, które powoduje jego rozwiązanie.

Sąd Najwyższy podkreślił, że za przyjęciem takiego stanowiska przemawia także wykładnia językowa i systemowa art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy. Wskazał, że ustawodawca nie zdefiniował w powołanej ustawie pojęcia rozwiązania stosunku pracy, ani też wchodzących w grę trybów rozwiązania. Dlatego też należało się odwołać do ogólnych zasad prawa pracy. W związku z tym rozwiązanie stosunku pracy przez nauczyciela ma miejsce nie tylko wtedy, gdy następuje w drodze jednostronnego oświadczenia woli pracownika (za wypowiedzeniem lub bez wypowiedzenia), ale także we wszystkich sytuacjach, gdy wola nauczyciela jest częścią składową czynności rozwiązującej ten stosunek. Nawiązując do przywołanego przez Sąd Okręgowy wyroku z dnia 10 kwietnia 2013 r. (II UK 205/12) Sąd Najwyższy w analizowanym z dnia 11 grudnia 2013 r. (III UK 9/13 niepubl.) zgodził się, że redakcja wyżej wymienionego przepisu wskazuje na konieczną aktywność nauczyciela w sferze rozwiązania stosunku pracy (por. II UK 205/12). Jednak

zdaniem Sądu Najwyższego, o aktywności tej świadczy nie tylko oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy o pracę, czy też wniosek o rozwiązanie umowy o pracę za porozumieniem stron, ale również oświadczenie woli nauczyciela o zawarciu terminowej umowy o pracę, które zawiera w sobie jednocześnie wskazanie zdarzenia powodującego rozwiązanie stosunku pracy.

Sąd Apelacyjny przychylił się do wykładni zwartej w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 r. i podzielił przytoczoną tam argumentację. Sąd Apelacyjny uważa też, iż nie jest bez znaczenia w kontekście regulacji art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych to, że w art. 88 ust.1 Karty Nauczyciela ustawodawca wyraźnie wymagał rozwiązania stosunku pracy nauczyciela ubiegającego się o emeryturę wcześniejszą „na swój wniosek”. Skoro zatem w ustawie z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach użył sformułowania „rozwiązali stosunek pracy” to niewątpliwie wolą ustawodawcy było poszerzenie sposobów ustania stosunku pracy nauczyciela w przypadku świadczeń kompensacyjnych.

Reasumując ten wątek wobec spełniania przez wnioskodawcę wszystkich innych przesłanek do nabycia prawa do świadczenia kompensacyjnego wyrok Sądu Okręgowego i zaskarżona decyzja podległy zmianie na zasadzie art. 386 §1 k.p.c.

W okolicznościach niniejszej sprawy zdaniem Sądu Apelacyjnego za trafny należy też jednak uznać drugi zarzut zwarty w uzasadnieniu apelacji „nieco wadliwie sformułowany, którego istotą miało być, iż wnioskodawca przesłanki do świadczenia kompensacyjnego spełnił już w związku z poprzednim rozwiązaniem jego stosunku pracy wskutek likwidacji szkoły. Zdaniem Sądu Apelacyjnego tak rzeczywiście było. W świetle świadectwa pracy z dnia 31 sierpnia 2011 r. jego stosunku pracy ustał w tymże dniu z powodu likwidacji szkoły - art. 20 ust. 1 pkt 1 Karty Nauczyciela, a zatem spełnił warunek z art. 4 ust. 2 ustawy. Na dzień ustania tego stosunku pracy (31 sierpnia 2011 r.) posiadał wymagane okresy; składkowy i nieskładkowy w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wynoszący 30 lat, w tym 20 lat wykonywania pracy w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć. W tym zakresie jak wiadomo organ rentowy w zaskarżonej decyzji ustalił ogólny staż ubezpieczeniowy wynoszący 32 lata 6 miesięcy i 14 dni w tym okresie 21 lat 6 miesięcy i 16 dni pracy nauczycielskiej, co oznacza, że po odjęciu okresu zatrudnienia po 31 sierpnia 2011 r. (okres od 01.09.2011 r. do 31.08.2012 r.) powyższe okresy były by odpowiednio o 1 rok krótsze, a zatem dalej przekraczałyby odpowiednio 30 i 20 lat okresów, o których mowa w tym przepisie (art. 4 ust.1 pkt 2 ustawy). Zgodnie z art. 4 ust. 3 pkt 1 wnioskodawca winien osiągnąć wiek 55 lat do końca 2014 r. i ten warunek został spełniony z dniem 15 kwietnia 2013 r. Jak wiadomo w przypadku świadczeń z ubezpieczeń społecznych przysługują one z mocy prawa - po spełnieniu warunków określonych w przepisach (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2007 r. II UK 124/06OSNP 2008/5-6/77), oznacza to, że dla nabycia przez wnioskodawcę prawa do świadczenia kompensacyjnego w zasadzie nie musi mieć znaczenia ostatni okres zatrudnienia (ten który ustał wskutek upływu umowy terminowej), skoro przesłanki nabycia prawa do tego świadczenia spełnił on już, w związku z ustaniem poprzedniego zatrudnienia w Szkole Podstawowej w K. z powodu jej likwidacji (art. 20 ust. 1 pkt 1 Karty).

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na podstawie art. 4 ust. 1-3 w zw. z art. 7 ust 1., art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800) w związku z art. 129 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art. 386 §1 k.p.c. przyznał wnioskodawcy prawo do tego świadczenia od dnia ukończenia przez niego 55 roku życia.

O kosztach procesu orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 108 §1 k.p.c. zasądając na rzecz odwołującej się uiszczoną przez nią opłatę sądową od apelacji.